

GAZETA TRANSILVANIEI.

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 30

INSERATELE
se primesc la administrație.
Prețul după tarife și învoială.

Manuscrisele nu se înnapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 24 Cor.
Pe o jum. de an . . . 12 „
Pe trei luni . . . 6 „
Pentru România și străinătate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an . . . 20 „

TELEFON Nr. 226.

Nota discordantă în tripla alianță.

I.

Ca răspuns la stăruințele diplomației austro-ungare de a supune tratatul dela București reviziei marilor puteri, bine informatul organ al cercurilor politice berlineze „Berliner Tagblatt“ și-a exprimat semnificativ dorința ca diplomația monarhiei noastre să caute a revizui mai întâi drepturile naționalităților călcate în picioare de ambele guverne ale monarhiei dualiste.

Deși nu în aceeași formă precisă, același avertisment a fost adresat guvernelor austro-ungare și din partea altor organe însemnate ale presei germane. Acest neobișnuit ton al presei germane față de o credincioasă aliată, cum se crede monarhia noastră, a produs în opinia publică credința că relațiile prietenești între cele două imperii s'ar fi răcit. Și această înstreinare, de astă dată nu părea a fi lipsită de urmări importante. Zicem de astă dată, căci în timpul din urmă opinia politică germană la diferite prilejuri, și-a făcut, pe calea ziaristică, observațiile sale la politica de „bătăie din pinteni“ a diplomației noastre.

S'a trecut însă totdeauna la ordinea zilei preste avertismentele venite din imperiul german. Și dacă ziaristica evreo-maghiară a statului nostru se mai oprea pe câte un moment la ele, o făcea ca din acel „Memento mori“ adresat aliatei austro-ungare, să-și însușească o armă cu care să lovească parte în diplomația noastră, care nu spriginește în destul scumpul element alcătuitor de stat — rasa arpadiană — parte ca să lovească în Germania, care, fără contraservicii, cere prea multe jertfe dela Ungaria.

Astăzi n'avem lipsă să mai căutăm motivul, care a dat naștere la divergențe între vederile și credințele politice ale celor două imperii aliate. Doar ziare frunțase ca „Fremdenblatt“, „Zeit“ și altele, de săptămâni întregi nu fac altceva decât desmintesc ținuta dușmănoasă cu care este acuzată diplomația austro-ungară că a avut-o

în tot decursul războiului față de România.

Și toate marile organe de presă, inspirate de cercurile conducătoare politice dela noi, pe când cercă să-și scuze și să-și arate pe hârtie bunăvoința și prietinia față de regatul român, involuntar își trădează dușmănia rău ascunsă, față de ea.

Așa și „Neue Fr. Pr.“ într'un articol nu de mult apărut comunicând declarațiile unui înalt diplomat între altele scrie:

„... O mare parte a greutăților politice noastre orientale se poate ascrie împrejurării că aparținem triplei alianțe. Politica orientală germană poate fi cu mult mai simplă, fiindcă un stat național lucrează cu mult mai ușor decât acela care e compus din naționalități. Chestiunile externe pentru noi, adeseori sunt totodată și chestiuni interne.

„Germania tinde în mod principial să-și întemeieze politica orientală pe România și Grecia și noi cu aceasta suntem învoiați (?). Monarhia noastră are cele mai prietenești sentimente față de România și din vechime cea mai cordială bunăvoință pentru Grecia, al cărei rege decedat nutrea deosebite simpatii față de Viena. Dar o politică bazată numai pe Români și numai pe Greci aduce un element de rase în politică, ceace un stat compus din naționalități nu poate permite.

„Monarhia nu află cu cale să respingă și să silească a intra în dușmănie cu ea un stat slavic, (Bulgaria) care cu toate legăturile sale cu Rusia, față de Austria n-are intenții dușmănoase.

„Der hochgestellte Diplomat“, care pare a fi un maghiar ne-a spus-o pe șleau, că monarhia compusă din naționalități nu poate îngădui o politică orientală germană întemeiată numai pe Români și Greci. Diplomației noastre îi trebuie în interesul politicii sale orientale și Bulgarii, fiindcă, după propriile cuvinte ale distinsului diplomat austro-ungar: „Chestiunile externe ale Austro-Ungariei sunt totodată și chestiuni interne.“

Punctul spre care tinde acul magnetic al diplomației noastre este Bulgaria, care din fericire ne-avându-și supuși în Ungaria, afară

de trecătorii zarzavagii—este foarte potrivită pentru a o pune în coastele României. Contra României, Bulgarii, iar contra noastră Maghiarii. Aceste n'averii după concepțiile înaltului diplomat nu constituie un element de rassă în politică. Nu, fiindcă aceasta este politica orientală austro-maghiară! Ne mirăm, cât de naivi trebuie să fie înalții diplomați austro-ungari, când cred, că statele europene și în primul loc Germania, nu cunosc țesute cu fir roșu ale politicii lor! În aceasta este a se căuta seriosul avertisment al Berlinului exprimat prin „Berliner Tagblatt“.

Sunt însă și alte rezcoane, cari au determinat Germania să iasă din rezerva impusă până acum față de aliați sa.

Înainte de formarea și consolidarea triplei entente, Germania folosindu-se de Tripla alianță în care Austro-Ungaria era un factor important, amuță de-o parte strigătele de revanșă ale Francezilor, iar de altă parte își însuși dictatura politică asupra Europei. Cu alăturarea Engilterei la Tripla ententă și ieșind la iveală și planurile de cuceriri teritoriale în Africa, la cari s'au mai adăugat revendicările naționale ale Italiei față de monarhia noastră, puterea dictaturei germane a început să se reducă. O serioasă derută în combinarea puterilor puse în serviciul politicii sale de dominație a încercat diplomația germană în momentul înfrângerii armatei turcești prin statele balcanice. Espanzimei și consolidării Slavizmului care se făcea în detrimentul germanizmului și în același timp a întăririi triplului acord, Curtea berlineză nu putea răspunde decât prin o considerabilă sporire a armatei sale. Dar și aceasta nefiind de ajuns spre a putea întâmpina cu încredere evenimentele viitorului, Germania în bună înțelegere cu Italia a ales România ca centru de gravitație a politicii sale orientale și de al doilea trabant a designat-o pe Grecia, care prin actuala și în apropiatul viitor și mai considerabila ei flotilă de război apasă mult în balanța politicii de pace.

Împăratul Wilhelm, pe lângă toate sentimentele sale de prietinie și loialitate ce le are față de bătrânul său aliat, sentimente cărora

le-a dat expresiune și în convenționalul său discurs ținut în Homburg von der Höhe ca ocazia aniversării nașterii acestuia, a trebuit să-și aleagă ca factori ai politicii sale orientale chiar elementul român, grec și poate și cel slav — Sârbia — ceace nu convine politicii austro-ungare, obișnuită a se baza pe toate popoarele, ca pe fiecare și pe toate laolaltă să le exploateze și tragă pe sloară.

Ag.

Berchtold pe ducă. Iarăș s-a răspândit vestea, că e iminentă retragerea lui Berchtold de la postul său. Urmașul lui va fi contele Otto Czernin, consilier la ambasada austriacă din Petersburg.

Rezolvarea chestiei naționalităților din Ungaria se impune.

Soartea viitoare a germanismului în joc.

De când cu pășirea energetică a României, în rolul de „arbitru“ al situației din Balcani, se scrie tot mai mult în presa mondială despre progresele uimitoare, ce le-a făcut acest stat în câte-va decenii, pe toate terenele; despre forța militară, ce decide cumpăna celor două grupări de puteri europene, Tripla alianță și Tripla înțelegere, prin alăturare la una din ele; cu un cuvânt despre tot ce se petrece în viața internă a claselor conducătoare, a partidelor și a poporului din Regat.

Iar, dacă forța și demnitatea Țării începe să fie apreciată de streinătate în lumina adevărată, un fapt și mai îmbucurător se desprinde tot mai clar din articolele dedicate românismului: *Chestia Românilor oprimați*. Până când nu de mult, abia de se ținea cont de existența noastră ca Români în Ardeal și Țara ungurească, în Bucovina și Basarabia, în Macedonia și Serbia, de-odată se dă la o parte vălul ignoranței lăsând să iasă la iveală tot mai intenziv stările deplorabile, cari apasă neamul românesc neeliberat. Mai ales presa germană, în organele ei cele mai însemnate și prin penele cele mai iscusite, căutând să ex-

Din Viena se anunță, că Berchtold e bărbat capabil, dar n-a avut noroc cu oamenii săi. Greșala lui a fost, că a privit lucrurile *cam superficial și și-a ales acredității după nume vechi feudale*, în loc să fi căutat *adevărata capacitate*. În chipul acesta el a fost rău informat, de oarece rezidenții austriaci de pe la curțile europene, n-au fost la culmea chemării lor.

Acești rezidenți sunt în majoritate covârșitoare *oligarhi unguri*, cu nume vechi nobilitare, cu uniforme-caricatură și cu pinteni — *dar fără capacitate diplomatică*. Aceștia subminează vaza și influința monarhiei prin neapacitatea lor.

plice devierea politicii României dela cea a Triplei alianțe, atinge cauza ei adevărată: alianța și amiciția nesinceră a Austriei în chestia rectificării de graniță, iar mai ales volnicile și asupririle, ce le îndură elementul românesc în Ardeal și Ungaria din partea guvernelor maghiare soviniiste.

Articolele unui *prinț ca Max de Saxonia*, un bun cunoscător al sud-ostului european și al stărilor din Ungaria în special, al unor generali ca *Keim* și a altor bărbați politici și de știință sunt de perfect acord în recunoașterea nelegiuirilor ce le îndură Români din Ungaria.

Între mulți alții, cari au dedicat chestiei românești o deosebită considerare în trecut ca și în prezent, este și profesorul berlinez *Lute Korodi* cunoscutul publicist, — o cunoștință personală a Brașovenilor, — pe care mult trîmbițata „libertate“ ungurească l'a gonit din Ungaria, fiindcă voia să-și servească neamul său de aici. În toată evenimentelor provocate de intervenția armatei române în Bulgaria și de încheierea păcii dela București s'a trecut cu vederea de presa română dela noi și din România un important articol al acest-

Sven Hedin.

II.

Calea ferată transsiberiană.

La 28 Decembrie 1908 m'am urcat pe tren în Dalnij, și am călătorit, fără întrerupere, unsprezece zile și unsprezece nopți. Douăsprezece ceasuri sunt până la Mukden, apoi ceva mai puțin până la ultima stațiune japoneză.

La gara următoare inspectorul este rus; și conductorul japonez se înlocuiește cu altul, rus. După aceea ne oprim lângă Sungari, un afluent al marelui râu Amur, în orașul de tristă amintire Charbin. Aici s'au retras Rușii după ce au fost bătuti, și în stațiunea Charbin a fost ucis prințul Ito.

În Charbin te cobori din tren și aștepti expresul internațional, care merge de două-ori pe săptămână dela Wladivostok spre Moscova.

Linia transsiberică este cea mai lungă în toată lumea: dela Dalnij până la Moscova 8700 kilometri. A fost terminată tocmai, când a început războiul ruso-japonez, dar fiindcă avea numai un rând de șine, rușii au putut trimite numai cu încordări extraordinare trupe și material de războiu pe

câmpul de bătăie din Manciuria. Acum se așează al doilea rând de șine ca, la caz de războiu, să poată opera mai ușor, și ca să poată satisface și comunicațiunei comerciale, care crește pe zi ce merge. Mulțumită acestei căi ferate, astăzi poți călători dela Berlin până la Șangai în cincisprezece zile. Calea pe mare, în jurul Aziei sudice, ține de două-ori așa de mult; dacă călătorești însă peste Marea atlantică, după aceea cu trenul prin Canada, și apoi iară cu vaporul peste Oceanul pacific, atunci îți trebuie douăzeci și șapte de zile din Berlin la Șangai.

În dimineața zilei de anul nou a-lerga trenul nostru dealungul țărmurului sudic al lacului Baikal și înaintea ochilor mei se desfășura o priveliște din cele mai încântătoare. Munții acoperiți cu zăpadă, de pe țărmurul ostic, să desennau clar în aerul curat al dimineții, iar asupra muntelui din vest strălucea un soare în toată splendoarea. Și aici, și dincolo, coastele munților sunt acoperite cu brădet. Calea trece nemijlocit pe lângă țărmure, uneori numai la depărtare de doi metri de la apă. Partea aceasta a căii ferate transsiberiene a fost cea mai grea și mai costisitoare, și s'a terminat cea din urmă. Până s'a construit, comunicația între cele două capete ale lacului se făcea pe lac cu luntrea. Linia șerpuește pe lângă colțurile eșite înainte și pe

lângă sinurile lacului, și prin galerii strâmte, unde columnele de stânci, rămase îndărăt, formează boltituri întregi de munți. Câteodată trece ca pe o bancă, spartă în stâncă, peste abizuri prăpăstioase, cari se lasă aproape drept în jos spre lac. Nenumărate sunt șirurile de tuneluri, la a căror capete privirea iară se răsfăță asupra țărmurilor muntoase.

Lacul Baikal, sau „Lacul bogat“, este al treilea lac închis după Marea Caspică și lacul Aral din Azia. Între lacurile cu apă dulce de pe pământ, îl întrec numai lacurile din Canada. Zace la 470 metri deasupra Mării. Apa lui este verde-deschisă, dulce, limpede ca cristalul, și foarte bogată în pești, între cari cinci soiuri de salm. Aici trăiește și un fel de căno de Mare, în general, multe soiuri de animale din lacul Baikal sunt înrudite cu cele din Mare. Lacul Baikal este cel mai adânc de pe pământ; s'au dat de adâncimi de 1521 metri. Pe el se încrucișează mai multe linii de vaporați. Iarna comunicația peste el se face cu ajutorul sâniilor. Înghiață numai pe la începutul lui Ianuarie și gheața ține de regulă până prin mijlocul lui Aprilie. Acum, pe la anul nou, întregă partea sudică a lacului era nelnghețată, deși noaptea aveam un frig de 30—35 grade.

III.

Prin Siberia.

Suprafața Siberiei este de douăzeci și cinci de ori mai mare decât a Germaniei, dar în țara asta mare nu locuiesc, de cât șapte milioane de oameni, dintre cari 60% sunt ruși, 20% Kirghizi, ceilalți: Burjeți, Jakuți, Tunguzi, Manciui, Samojezi, Ostjaki, Tatari, Ciucci și alții.

O parte însemnată din populațiune o formează condamnații, surghiuniți în Siberia, osândiți să muncească în minele de aur, sub paza cea mai strictă, numărul lor se socotește la 150.000. Iuante de a fi terminată calea ferată, drumul acesta trebuiau să-l facă osândiții pe jos. Mergeau pe fiecare zi, fie ploaie fie soare, pe ertuni, pe vsciole de zăpadă, câte 10 verste (mil rusecă = 1500 pași) prin Siberia asta înfricoșată, înunecoasă și rece. Înainte și după ei mergeau cazaci călări, cari nu le dădeau răgaz de odihnă, când bieții se tarau în lanțuri prin noroii. De multe ori îi lasoțiau de bună voie foșei și cogh ca să înapărțasească împreună cu soții și parin i munca silnică din bâte munșter.

Astăzi s'au schimbat mult în privința asta. Negresit, că munca osândiților este tot atât de grea, călătoria

aici însă, nu mai este împreună cu atâtea greutăți. Nenoroiciții se transportă astăzi în vagoane anume pentru, osândiți, cu ferosti înzăbrelate cu fier. De multe ori vezi astfel de temoțe călătoare pe câte o linie laterală de tren, prin diferite gări. Fețe palide privesc printre grătele și caută cu îndiferență spre cele ce se întâmplă în gară. Odată am văzut un îndivd, care poate însuși a fost întemnițat vreo-dată, furișându-se la un astfel de vagon cu osândiți, l'am văzut uitându-se cu băgare de samă în toate părțile și după ce s'a asigurat că nu'l vede nime, a întins în vagon o țesă cu vutec.... a dispărut apoi printre vagoane.

Pe lângă râul Lena locuiesc Jakuti, o seminție turco-tatară. La număr 230.000 suflete, după nume creștini, și se ocupă cu plugăritul și nego. Spre est de la Jenissei sunt Tunguzi, un popor mic, împărțit în Tunguzi cu locuințe stabile, Tunguzi cu cai, cu căni, cu reni, numiți așa după animalele de casa mai însemnate pentru traiul lor. În Siberia vestică, în guvernământul Tomsk și Tobolsk, locuiesc Ostjaki, o seminție mica, fiindcă de 26000 suflete, în stințere; sunt pescari foarte săraci, vânători și nomazi cu reni. Spre Nord de la aceștia, în părțile nordice ale Siberiei vestice și în Europa nordostică, lo-

tul fervent naționalist german, apărut acum o lună (31 Iulie n.) în marele ziar berlinez „Tag“, care, trimițându-ni se dea de zilele aceste în original, merită să fie remarcat fiind și acum de actualitate și în care d-l Korodi — îngrijat de soarta viitoare a germanismului — se ocupă tocmai cu chestia românească din Ungaria și Ardeal, cerând în interesul Austriei și al Triplei alianțe o nouă regulare a chestiei de naționalitate. După ce ei arată că pericolul panslavismului a devenit o fantomă, prin „războiul intern continuu, pe față ca și în secret, între frații marelui familii slave“ dovedește, că sunt alte chestii mai importante de rezolvit, chestii de politică internă, cum e chestia naționalităților din Ungaria, continuând în articolul său intitulat: „Mișcare panromânească“ astfel:

„Evident, că se petrece între Români din Turcia de odinioară, între cei din Austro-Ungaria și Rusia, un proces intern de cristalizare națională, dela a căruia reacțiune asupra relațiilor specifice-politice ale statelor interesate, va depinde întreaga dezvoltare ulterioară a problemei balcanice, cu toate relațiile ei către politica mare europeană.

„România a dovedit tocmai acum, că vrea să intre în cea mai de aproape interesată să pronunțe cuvântul cel mai cu greutate în acest moment deciziv al istoriei mai noi a Orientului și că pentru, aceasta a știut să aștepte liniștită momentul potrivit.

„Deșteaptă-te Române!“ așa începe imnul național al Românilor din Transilvania și Ungaria. Ei au suferit în ultima jumătate de secol cu o răbdare demnă de admirat șicanele politice de maghiarizare. Numai cel ce a venit în contact nemijlocit cu conducătorii lor sufletești poate ști, că dorul după eliberare n'a pierit și nici nu va pieri în acest popor. Românii din Ungaria își putură permite luxul, de a sta decenii întregi în pasivitate parlamentară și probabil ei se vor reîntoarce foarte curând la această politică (?), dacă noua lege ungară electorală nu va fi abrogată în urma unor evenimente neprevăzute; căci ei nu vreau să își risipească puterea într'un mic război inutil contra corupției electorale patronate de lege — fiindcă ei sunt conștii de viitorul lor.

„Această conștiință mândră a românismului rezultă din declarația Ligei pentru unitatea culturală a tuturor Românilor adresată Regelui României, Senatului și Camerei către întreg neamul românesc precum și marelui publicității europene, care declarație a fost apreciată după importanța ei de generalul Keim în ziarul „Tag“ n-rul din 25 Iulie*.) Și e foarte bine, că aici în Germania a făcut-o aceasta cel dintâi un ofițer german; el a înțeles îndată ce înseamnă pentru imperiul german cât și pentru tripla alianță, această chestie româno-maghiară din punct de vedere practic-militar. Din cunoștințele mele despre caracterul poporului românesc și din chestia ungară despre naționalități, pot numai accentua, că în Viena ca și în Berlin ar face bine, să se urmărească cu atenția cea mai încordată această afacere. În Septembrie acest an vor întreprinde cele 104 secții locale ale „Ligii culturale“ o mare acțiune în favorul fraților din Ungaria și Transilvania. Deviza s'a întipărit dela sine și s'aude încet, dar totuși destul de clar

în urechile poporului: »Popoarele balcanice și-au eluat eliberarea, acum vine rândul nostru!« Urmarea imediată Ligii, deși nu va fi revoluția imediată, totuși cine poate trage la îndolală strânsa legătură internă ce este între aceste evenimente și între demonstrațiile bucurărești contra Austro-Ungariei și schimbarea în politica României!«

Partidul lui Andrássy.

Despre noul partid. ce-l întemeiază contele Andrássy, se mai scriu următoarele:

Noul partid își ține adunarea constituantă, cum s'a anunțat, în 14. Sept. c. în Budapesta. Aici contele Andrássy va desvolta pe larg programul partidului, care este cunoscut deja corifeilor partidului.

În program se cere între altele revizua legii electorale pe baza proiectului de compromis al opoziției, apoi reforma justiției, reforma legii de presă, dreptul de întrunire, asigurarea tuturor libertăților publice etc. În privința economică Andrássy ține a feri partidul de ori ce direcție extremă, în politica culturală el e aderentul liberalismului.

Partidul are de la început bune șanse de reușită. Dintre deputații vor intra în partid 26—30 de inși. Aceștia se recrutează din deputații 67-ști în afară din partid, din foștii deputați ai partidului constituțional și din independenți. Din partidul muncii nu se raliează nici un deputat. Membrii externi s'au înștiințat vre-o 600, mai cu seamă din comitatul Murăș-Turda, Zemplin, Abauj, Paranya etc.

Noul partid va fi și el un partid al sistemului oligarhic feudal dominant azi. Înființarea lui nu înseamnă o întoarcere spre bine a lucrurilor, spre democrație. De aceea noul partid pentru noi e de puțin interes.

România nouă.

— Un articol al lui »Bud. Hirl.« —

Articolul cu titlul de mai sus, semnalat de noi ieri, a apărut în numărul de Marți al imperialistului »Bud. Hirl.«. În el e discutată atitudinea României în viitor și poziția ce are să o ia Ungaria față de ea.

Articolul începe cu o intervertire de adevăr. Spune, că România și-a câștigat un rol conducător în Balcani, din greșala Bulgariei, prin istețimea diplomației ei și — aci urmează minciuna — în urma fidelității de aliată a Austriei și Ungariei! Și aceasta pervertire a adevărului ține să o spună din nou accentuând, că dacă România a ajuns la prestigiu în Balcani, a ajuns în partea cea mai mare și mai ales prin alianța, prietinia, sprinjimul credincios și binevoitor al monarhiei austriece și maghiare.

Am reproduș verbal expunerea ditirambică a ziarului șovinist, ca să se vadă cum vreau ziarele unguerești să îmbete lumea cu dicțiuni fosforescente, dar false.

De altfel »Bud. Hirl.« are lipsă de această premisă, ca pe baza ei să-și facă concluziile neîntemeiate

Ea se întreabă, că în urma ajutorului primit, ce atitudine va lua Româ-

nia și mai ales la ce se poate aștepta în viitor Ungaria și monarhia de la regalul român?

La aceasta întrebare nu poate da răspuns hotărât, dar mai întâi constată că România e nerecunosătoare.

În România se petrec evenimente cari îi vatămă pe Maghiari; când s'a decretat mobilizarea, opinia publică a fost de credință, că aceasta se face pentru cucerirea Ardealului; presa din România defaimă necontentit Ungaria și acum: e generală credința, că Ungaria va ajunge la soarta Turciei; opinia publică română e neastăpărată și nu-i este destul ceea-ce a luat din Balcani, dar răvnește la Ardeal... Ba se plânge ziarul, că au primit la redacția o cartă poștală ilustrată din România, în care se vede armata română trecând Dunărea, iar sub ilustrație inscripția:

— Nu preste mult contra Ungariei!

În ilustrație se spune, că armata română va ocupa acuzi Ardealul și Bucovina și că Ungurii vor ajunge la soarta Bulgarilor etc.

Lucruri de-al de aceste supără pe șovinștii noștri și în aceste să manifestă nerecunoștința României față de binefăcătoarea ei, față de Ungaria.

După aceasta ziarul ia o poziție gravă, asigură din nou România despre prietinia sinceră a Ungurilor și zice, că dacă nu vor înceta agitațiile, atunci »trebuie să ne schimbăm și noi direcția politică și să ne acomodăm alitudinii neprietinoasă și dușmănoasă a poporului românec.

Atunci — zice mai departe — va trebui să ne fortificăm frontierele orientale...

Așa vorbește arhișovinștul ziar, sfârșind cu amenințări, de cari nimeni nu se teme, căci se știe cât de puțin numără afirmativa mare putere a oligarhiei maghiare. Se face însă a nu ști, cât de mult a fost și este atacată și batjocurată pe nedreptul România în coloanele ziarelor maghiare și uită, că cea mai solidă fortificație pentru patrie este tratarea justă și echitabilă a popoarelor nemaghiare și în deosebi a poporului român de la porțile orientale ale Ardealului și Ungariei.

Faceți din Ungaria un stat de drept, un stat în care tuturor popoarelor să le fie asigurată libera dezvoltare națională și atunci nu aveți lipsă de fortificații de ziduri, cari pot să fie dărâmate cu ușurință.

Conferența interparlamentară.

Miercuri s'a deschis în Haga conferența interparlamentară a XVIII-a. De prezident a fost ales deputatul Tydeman (Olanda). În vorbirea de deschidere Tydeman a accentuat, că înarmările continuă, dar nu crede, că influința uniunii interparlamentare s-ar fi micșorat. Trebuie însă purtată lupta contra șovinismului și a intereselor materiale și trebuie schimbat modul de gândire tradițional. A mai vorbit apoi primministrul Cort van der Linden, care a salutat conferența și și-a exprimat credința, că conferența va contribui la realizarea binelui general, care se poate ajunge pe calea păcii și a bunei înțelegeri între popoare.

„Soldatul român mândria și puterea țării“.

Reținem din ordinul de zi al generalului de divizie Iarca, comandantului corpului III de armată, adresat soldaților după întoarcerea în țară a acestui corp, următoarele pasagi mișcătoare și în același timp înălțătoare de inimă:

Camarazi!

V'ați mobilizat ca mișcați de ceva magic și ați pus în mirare toată lumea: se știe!

Trecând în Bulgaria, v'ați menținut entuziasmul de acasă, ați arătat respect și iubire de șefi precum și un desăvârșit devotament pentru tot ce vi s'a cerut. Ați suportat tot cum numai Românul știe să suporte!

Am văzut, pe unii din voi, bolnavi de o crudă boală, fără să observ o lacrimă pe fața cuiva, fără să aud un geamăt ori o dorință oarecare, erau muți și cu hotărârea cea din urmă în inima lor.

Camarazi!

Dacă cineva se poate numi cetățean a unei țări, voi sunteți, de sigur, cei dintâi. Toți dau și fac ceva pentru țara lor, dar nimeni, ca voi... căci nimeni nu-și pune viața la picioarele ei, decât voi! Sunteți dar tot ce țara noastră are mai scump, sunteți mândria și puterea ei. Aveți dreptul la toate onorurile și la soarta cea mai bună. Și le veți avea, sper, și una și alta.

Reîntorși pe pământul nostru, mă despart de voi, cuprins de o adâncă emoțiune sufletească“.

Dorim ca cuvintele elogioase ale distinsului general român să aște ecoul dorit în sufletele celor, ce au să răsplătească ca mâne însuflețirea, dorul de luptă și spiritul de jertfă al țărânului român.

Evenimentele din Balcani.

Tratativele turco-bulgare.

Eri la orele 11 a. m. și-au luat începutul tratativele turco-bulgare. Chestia principală, care preocupă pe delegații bulgari este stabilirea liniei strategice necesare pentru protecția liniei ferate de pe țărmul drept al Marței. La delibărările delegaților participă din partea Turcilor, pe lângă marele vizir, ministrul Talaot și președintele consiliului de stat Halil.

Posesiunea portului Dedeagaci amenință să producă complicații. Acest port, care conform tratatului de pace dela București aparține Bulgarilor, este actualmente ocupat de Greci. Flota grecească se pregătește să părăsească portul, iar Turcii deaba așteaptă acest moment, ca să-l ocupe. După o știre din Atena vasele turcești și-au făcut alaltăieri apariția în apele portului, dar l-au părăsit imediat constatând acolo prezența flotei grecești.

În consecință guvernul Greciei a cerut Puterilor rezolvarea chestiunii ocupării acestui port, ultimul termen fiind expirat.

Din Sofia

se semnalează, că trupele neregulate turcești continuă să ocupe localități noi ne mahl drept al Marței. Se crede, că prin aceste invasiuni Turcii vreau să eșerește prestune asupra Bulgarilor în decursul tratativilor de pace.

Raportul comitetului central al „Asociațiunii“.

(Urmare.)

Conferințele și seratele artistice literare.

În cursul anului 1912 s'au continuat și conferințele pentru intelectuali. În 16 despartăminte s'au ținut, în total, 101 de conferințe. Conferințele sistematice s'au ținut în Bistrița, Blaj, Brad, Brașov, Cluj și Sibiu, adică în aceleași centre ca și în anii precedenți. Conferințe cu proiectiuni de schiopticon s'au ținut foarte puține, deși aceste sunt cele mai cercetate și mai cu plăcere ascultate de public.

Douăzeci și două dintre despartăminte, pe lângă conferințe, au aranjat reprezentații teatrale și sezători literare-artistice, cu cântece, declamațiuni și ceteri. În total 198, în 68 de comune.

În Blaj s'au ținut cursuri populare, sub conducerea dlor cursori, cursuri reușite și bine cercetate. Institu-

ția noastră își va da silința, ca să introducă cursuri populare în toate centrele, unde sunt profesori și intelectuali mai numeroși, și să înființeze și cursuri de vară.

Instrucția analfabeților.

Despartămintele Asociațiunii, în cursul iernii 1911/12, au dat o deosebită atențiune și instrucției analfabeților, în urma circularii primite dela Comitetul central. S'au ținut cursuri regulate în 46 de comune, aparținătoare la 23 de despartăminte, instruindu-se în total 890 de analfabeți, deci aproape în doiți ca în iarna precedentă. Cinci dintre instructori au primit dela Comitetul central câte un premiu de 30 cor., iar unul un premiu de 25 cor. În alte 9 despartăminte s'au încercat asemenea cursuri, dar parte n'au reușit parte au fost oprite de jandarmi.

Comitetul central a luat dispoziție ca aceste cursuri de analfabeți să se continue și în viitor.

Insoțiri.

Despre insoțiri se comunică în următoarele:

Poate cea mai importantă problemă cu care s'au ocupat despartămintele Asociațiunii, a fost problema înființării insoțirilor. Unele dintre ele, cu ocazia prelegerilor populare, au și reușit să înființeze mai multe insoțiri și anume desp. Abrid Câmpeni a înființat în Bistrita, o insoțire pentru asigurarea vieții lor; desp. Ceica, în Tășad și Sămbădag a înființat câte o insoțire de consum în desp. Cluj s'a pornit o acțiune pentru organizarea sistematică a insoțirilor pentru prăsierea și asigurarea vieții lor, în legătură cu banca »Minerva« desp. Ibașfalău a înființat câte o insoțire economică în Ciuchmandru, Boiu și Giacăș, iar desp. Șimleu o insoțire de consum în Husmezău.

În urma deciziunii adunării generale din anul trecut, instituțiunea noastră s'a angajat ca să propage sistematic și să întreprize ideea cooperativă în sânul poporului nostru, cu ajutorul de la comitetul dlui V. Stroescu. Comitetul central a și angajat, prin concurs, de începere dela 1 Ianuarie 1913, o persoană, cu îndatorirea să ducă în îndeplinire întreg programul cuprins în raportul general din anul trecut, aprobat de on. adunare generală.

Conferențiarul cooperativ și-a început activitatea la 1 Ianuarie a. c. lucrând, mai întâi, un »Statut tip pentru înființarea de bănci populare« și »Indrumări pentru înființarea de bănci populare«, cari s'au tipărit în trei mii de exemplare, împreună cu mai multe formulare de acte necesare la înființarea băncilor sătești. O parte dintre aceste tipărituri, însoțite de o circulară, au fost trimise tuturor despartămintelor Asociațiunii, invitându-le, să atragă atențiunea comunelor asupra lor și supra necesității de a înființa cât mai grabnic cooperative sătești.

Conferențiarul cooperativ, în urma acestei circulare, a fost invitat în diferite părți, să țină prelegeri cooperative și să înființeze bănci. În curs de șase luni a reușit să înjghebeze următoarele cinci bănci: În Tohanul vechiu (comit. Făgăraș), cu un capital de 1160 cor.; în Șomfalău (comitatul Târnavei-mici), cu început de 39 de membri și cu un capital de 780 cor.; în Blăjei (comit. Târnavei-mici), cu un început de 21 membri și cu un capital de 420 cor.; în Ciuchiciu (comit. Caraș Severin), cu un început de 60 de membri și cu un capital de 11500 cor.; în Vaca (comit. Hunedoara), cu 44 membri.

Aceasta este munca pozitivă și s'a săvârșit, în cursul primei jumătăți a anului 1913, pentru intruparea ideii cooperative. Trebuie să recunoaștem, că e un început de tot modest, dar văd în vedere împrejurările economice și financiare atât de puțin favorabile, între cari s'a pornit acțiunea cooperativă, trebuie să fim mulțumiți și a ceea ce s'a făcut.

Organizarea economică a țării prin insoțiri e o problemă gravă care nu se poate rezolva într'un an și s'au doi, ci în decenii. Se cere o muncă încordată, sistematică și stăruitoare din partea oamenilor cari sunt convinși de marea ei importanță națională. Primul greutăți ce le lăutămînăm, nu trebuie să ne descurajeze, ci să ne îndemne la o nouă încordare a puterilor. Îndeosebi va trebui să dăm o mai mare atenție propagandei pentru ideea cooperativă care e puțin cunoscută la noi și de neprijinită.

Expoziții.

O parte din despartăminte, în urma indemnului primit dela comitetul central, au aranjat, mai ales cu ocazia adunărilor cercuale, mai multe expoziții și anume; desp. Agnita a aranjat în Șulumberg, o expoziție de cusături și țesături; desp. Beiuș, în comuna St. Martin și Delani, câte o expoziție de legume, iar în Vascău, cu ocazia adunării cercuale, o expoziție de lucruri de mână, împărțit între expozații premii în sumă de 58 cor.; desp. Bran, o expoziție de lucruri de mână în Fundata;

cuesc Samojezii, seminția lor, de origine ural-altaică, după număr, este și mai mică, ca cea premergătoare; trăiește din cultura renilor și pescărit.

Toate semințiile acestea siberiene și încă multe altele, sunt șamaniști. Numite astfel după preoții lor: Șamani. Ei cred într'o legătură strânsă între vii și între strămoșii lor, morți mai demult. Se tem foarte mult de morții și fac tot ce pot, ca să le împace spiritele prin jertfe. Asta o îngrijesc șamanii cu multe farmece și vrăji. Șamanii sunt și doctori totodată. Cum moare cineva, spiritul lui trebuie alungat din corp. Se chiamă Șamanul, care vine într'o haină scumpă, bizară, și în extaz religios începe un joc, care sfârșește într'ua fel de nebunie, se leagă în încolo și n'coace, se împletecește, geme, pare ca și cum și-ar fi pierdut mințile. După ce și-a jucat rolul acesta de smintit, apucă toba de vracă, ale cărei tonuri îndușite îl domolesc și îl aduc iară în stare normală. Și după ce s'a produs în felul acesta cu toate grimazurile lui, spiritul este alungat.

Siberia este țară bogată. În munții ei se găsește aur, argint și aramă, fier, plumb, grafit și cărbuni de piatră, pe lângă

alte multe mineralii și pietri scumpe, iar locurile minunate de arătură sunt mare chează pentru dezvoltare în viitor. Cea mai mare parte a pământului, ce se poate cultiva, se găsește în apropierea liniei ferate, și pe lângă râurile, cari servesc de transport, pentru că Siberia întregă este o rețea de căi pe apă. Dintre afluenți al râului Ob poți trece cu un vapor prin canale în Lena și Lena. Tomsk, a doua cetate a Siberiei, cu 70.000 locuitori, este inima acestui sistem de canale. Pe mai mult ca 10.000 kilometri din râuri se poate călători cu vapoare mari și pe aproape 50 mii kilometri cu vapoare mai mici. În Siberia vestică, în jur de Tomsk și Omsk, venitul plugăritului crește din an în an, și se poate prezice cu siguranță, că ținuturile acestea, oarecând vor hrăni încodată atâta populațiune și, pe deasupra, vor exporta mari cantități de bucate. Negreșit, că trebuie să producă câștig și linia ferată, care a costat peste două miliarde de mărci.

În pământul veinic înghețat al Siberiei nordice, cu deosebire în ținuturile inundate odinioară, s'au găsit exemplare de Mamut bine conservate, de sute de mii de ani. Mamutul este

un soi de elefant dispărut. În timpul diluviului a fost răspândit peste întreaga Azia nordică, Europa și America nordică; era mai mare, decât elefantul nostru de astăzi, cu doi colți de câte 4 metri de lungi, cu piele tare potrivită cu clima cea rece, pe grumazi și în ceață cu coamă destul de bogată. Că omul a fost coetan cu mamutul se vede din chipurile străvechi primitive ale acestui animal.

Astfel am călătorit ziua-noaptea prin Siberia asta grandioasă mărginită la sud cu munții Altai și Sajjan, Jablonoi și Stanowoi, iar la nord de Marea ghețoasă nordică. Ținuturi foarte întinse din Siberia de nord le cuprinde Tundra, o stepă moșiroasă, pe care cresc numai mușchi. Stepă îngheață iarna, ca piatră; vara se desghiață deasupra, formând niște mlaștini primejdioase.

În sfârșit, la 5 Ianuarie 1909, am ajuns la mijlocul munților Ural și linia ferată șerpua printre colinele și văile lor. În apropierea stațiunii Slatoust, se înalță o statuie de granit, — aici este granița între Azia și Europa.

Moșul.

desp. Deva, în comuna Nevoies, o expoziție de țesături și cusături; desp. Dicio-Sănmărtin, cu ocazia adunării ceruiale, a aranjat o expoziție de lucrări de mână și intrăceri de jocuri, împărțind premiile în sumă de K. 110 și diplome; în desp. Giurgeu, cu ocazia adunării de constituire din Bicaz, s'a aranjat o expoziție etnografică, dela care s'au adus mai multe obiecte pentru Muzeul Asociațiunii; în desp. Sătmăruș, s'a aranjat, la Crăciun, în Sălmăuș, o expoziție de țesături, și desp. Zănești, în Tohanul-nou, a aranjat o expoziție de copii, împărțind premiile în sumă de 100 cor.

Afară de aceste despărțăminte au mai dat diferite premii pentru grădini de legumi, pentru instrucția analabeștilor, etc. Unele din despărțăminte au împărțit cărți populare.

(Va urma.)

La chestiunea Băncilor populare și a cooperativelor sătești.

Chestiunea băncilor populare și a cooperativelor sătești, ca puține alte chestiuni de importanță, timp de doi ani au preocupat opinia publică și au trecut prin focul a tot felul de espuneri lămuritoare. Totuși, din espunerile mai recente reiese, că chestiunea n'ar fi destul de lămurită, ea se pune de nou în discuție și se cere o revizuire a întregii chestiuni.

E adevărat, că afacerea s'a complicat și chestiunea pare a nu fi destul de lămurită! Ba, chiar și angajamentul Asociațiunii — întru rezolvirea acestei probleme — aproape s'a zădărnicit.

Complicarea și neorientarea a urmat însă, din »Conceptia cooperativelor« și în urma insistențelor de a se abandona ideea »băncilor sătești« și a rămânea numai pe lângă »cooperativele economice«.

Deodată cu darul de 50,000 cor. »Asociațiunii« i s'a indicat și drumul pe care avea să meargă, ca organ executiv al dispozițiilor dlui V. Stroescu. Totuși, pentru o rezolvire cât mai norocoasă a acestei probleme de mare interes pentru organizarea economică a poporului nostru, »Asociațiunea« a cerut și păreri bărbăților specialiști, ca cu atât mai bine să se poată înfăptui »doctrina neșărmulată« a marelui mecenat. Păreri și propunerile ce sau ivit, fiind contrare dispozițiilor dlui V. Stroescu, nu i-a multămit și urmarea a fost, că comitetul central al »Asociațiunii« a trebuit să vină în ultima adunare generală cu o propunere, care a satisfăcut dorințele de a se înființa »bănci sătești«, adică »Insoțiri de credit sistem Raiffeisen«, în cari dl Stroescu cu drept cuvânt află mântuirea poporului român.

A stării acum și mai departe pentru »cooperativele economice« și a cere ca afacerea încredințată »Asociațiunii« să treacă la alți »factori«, cari dispun de forțe morale și materiale cât mai considerabile, ar însemna, că »Asociațiunea« nu dispune de forțe morale! (Date fiind cele materiale de dl Stroescu), și că nu vom a respecta dorința a aceluia, care cere înființarea »băncilor sătești«, cu părți fundamentale, dacă se poate și numai de câte 5 cor., ca astfel și cel din urmă plugar sărac să poată beneficia de favorurile ce le oferă »băncile sătești«. Bine știind, că creșterea acestor bănci nu constă în fondul de letar, ci în garanția solidară nelimitată sau chiar și limitată.

Di V. Stroescu privește »cooperativele economice«, numai ca trebuințe îndepărtate, cari cu timpul se vor rezolva sub flamura »băncilor sătești«, prin urmare, numai poate fi vorba de două chestiuni deosebite, ci numai de una.

Acolo, unde se vor ivi trebuințe și se va cere înființarea de insoțiri economice, nime nu va fi contra. Ba și mai mult, conferențiarul cooperativ, va avea să pregătească tot felul de statule: Pentru lăptării, pentru asigurarea vitelor, pentru consum și altele. Cu toate acestea, însă va stăruii prin toate mijloacele, pentru înființarea »băncilor sătești«.

Recunoaștem, că avem o multime de bănci, cari în multe privințe satis-

fac trebuințele sătenilor noștri. Această nu însemnează însă, că alăturarea de acestea, n'ar putea exista și »băncile sătești«. Din contră, ele pot să existe fără a se jigni unele pe altele, fiind chiar și avizate la ajutorul reciproc, prin deschiderea de conturi curente și prin controla revizorilor esperți.

Conferențiarul cooperativ va avea să pregătească tipăriturile-tip, între altele și acestea: 1. Jurnalul de casă, 2. Contul depunerilor, 3. Contul datorărilor, 4. Contul părților fundamentale și 5. Registrul membrilor. De aceste 5 cărți are lipsă fie care bancă sătească și în ele va induce contabilul respectiv. Afară de acestea, se mai cer încă două: Cartea principală și Prima notă. Acestea se vor păstra la bancă, pe care o putem numi centrală. Revizorul expert va induce pentru fie care bancă »desosebit«, sumele principale din cărțile »băncilor sătești«, la fie care jumătate de an și pe lângă o remunerație corespunzătoare va face și încheierea bilanțurilor.

Prin deschiderea conturilor curente cu percente scăzute, banca respectivă nu e în scădere cu nimic. Ea are a face cu mai puțini creditori și cu garanție sigură. Prin controla revizorilor experți, »băncile sătești« încă sunt scutite de băuueli și alte neajunsuri, prin urmare ele nu se vor jigni în interesele lor.

Problema »băncilor sătești« este să îmbunătățească relațiile membrilor în privința morală și materială, să-și cruțe de alergături și spese zadarnice, procurându-le banii trebuincioși pentru împrumuturi, sub garanție solidară, să-și dea de la crutare și să le imble ocașionale de a-și depune banii cruțați, cu dobândă, și în fine, în conducerea lor, să introducă altruismul și devotamentul.

Cel dintâu bărbat, care a venit între noi cu ideea băncilor sătești a fost regretatul Visarion Roman. Pe lângă institutul »Albina«, el a voit să înființeze și anumite »bănci sătești«. Împrejurările de pe acele vremuri, dar mai cu samă neîncrederea dela început, de care a fost învrednicit, l-a făcut să abstea dela planul său.

După două decenii, Dr. Aurel Bote, a tradus cartea: »Insoțiri de credit«. În tovarășie cu alți ștegarai ai »Reuniunii rom. de agricultură din comitatul Sibiiului«, au cutreerat mai multe comune, înființând »Insoțiri de credit sistem Raiffeisen«. Reuniunea rom. de agricultură a continuat opera începută și de prezent se poate mândri cu peste 40 Insoțiri de credit înființate sub flamura ei, dintre cari, nici una nu s'au prăbușit, toate prosperează și dovedesc progres îmbucurător.

Fiind cercul de activitate al »Reuniunii rom. de agricultură« foarte restrâns, ea n-a putut să-și reverse razele binefăcătoare în depărtări mai mari. Dar iată, că după aproape alte două decenii, vine bărbatul cu suflet mare și prin darul său cel bogat dă »Asociațiunii« puțința să continue opera începută și să o ducă la desăvârșire.

Am comite un păcat strigător la cer, dacă noi n-am urma îndemnului și nu i-am împlini dorința.

+ Ileana Haliță.

Prin moartea văduvei: Ileana Haliță din Sângeorzul român. întâmplată în 28/VIII, ținutul Someșului a pierdut o podoabă de femeie română, o matroană stimată, un suflet ales și plin de bunătate, o mamă exemplară pentru fi și neamul nostru.

Mijlocle la statură, voinică și plină de viață, totdeauna activă și gata la jertfe și ajutoare, hotărâtă și energetică, purtând mereu straiete frumozului nostru port-someșan, era o pildă vie, grăitoare de hărnicie, un prototip de ospitalitate și bunătate caracteristică a neamului nostru. Casa ei mare și încăpătoare era vecinic deschisă pentru toți cei loviți de soarte, un asil de mângăiere și ajutor pentru cei năcăjiți; tuturor celor cari se adresa ei, le zvânta lacrimile, le alina suferințele. Toți cari o cunoșteau, o numeau: »mămuță«, nume dulce care i-a rămas, până în ultimul ceas al vieții.

A fost o pildă vie de destoinicie și hărnicie, de pricepere și cumințenie, o gospodină de model, o mamă aleasă, chiar și moartea subită a aflăto la postul ei de muncitoare fără răgaz.

În acele zile grele și mașterse, când poporul nostru își părasește portul său frumos național, simțese un îndemn lăuntric de-a accentua faptul că defuncta Ileana Haliță, cu toate că avea fi și nepoți la poziții fruntașe — Solomon Haliță profesor seminarial în Iași, Alexandru Haliță vicar al Rodnei și Năsăudului, Ioan Marica căpitan, Pavel Tofan medic veterinar, Vasile Chibulcutean notar, Emil Marica farmacist ș. a., — ea nu și-a părăsit portul strămoșesc, ba li purta cu mândrie la toate ocaziile. A murit în etate de 81 ani, plânsă de toți cari au cunoscut-o, având o frumoasă înmormântare, la care pe lângă neamurile numeroase, intelectuali și poporul din valea Someșului, a luat parte și postul George Coșbuc.

Serviciul funebrel, a fost îndeplinit de zece preoți în frunțe cu canonicul Domicel.

Aici e locul se amintesc, gestul nobil al fiilor ei și nepoților ei, cari dovedesc o inimă aleasă prin donațiunile ce au făcut pentru amintirea ei, înlocuind chiar și datina pomelor fără rost, cu donațiuni folositoare. Astfel Solomon Haliță profesor seminarial, fiul defunctei, precum nepoții ei: Emil Marica farmacist și Ioan Marica căpitan au dăruit câte 50 mierde de mlaieu familiilor n'ai scăpătate, dar cinstite, încredințând pe notar și primar cu distribuirea lor.

Solomon Haliță mai pune baza unei fundații școlare pe numele ei deocamdată de 2000 coroane din venitul căreia să se ajute doi tineri români cari vor urma cursurile gimnaziului din Năsăud.

Cel trei fi ai repauzatei: Elisaveta, Solomon și Alexandru, dăruiesc bisericii de acolo 500 coroane, din interesele căreia să se pomenească defuncta de 2 ori la an.

Tot Solomon Haliță, comandă pe seama turnului bisericii »ceasornic-mare«, iar Pavel Tofan medic veterinar care are în căsătorie o nepoată de-a defunctei, în loc de cunună dăruiesc suma de 20 coroane pentru masa studenților din Năsăud.

Aceste donațiuni, cari dovedesc strălucit stima, iubirea și recunoștința fiilor față de o mamă atât de bună, servească de exemplu și altora.

Țărina, care acopere osămintele ei, fie-1 ușoară, iar somnul dulce și neconturbat.

Cronicar.

ȘTIRI.

— 23 August 1913.

La ședințele conzistoriului metropolitan, ținute săptămâna aceasta la Sibiu, sub prezidiul I. P. S. S. mitropolitului Ioan Mețianu, au asistat episcopii sufragani: Ioan I. Papp și Dr. Miron E. Cristea; arhimandriții: Dr. Ilarion Pușcariu, Filaret Musta, Augustin Hamsea, Vasile Mangra, protosingelii: Dr. Iosif Badescu și Roman Clorogariu; protopresbiterii: Ioan Droș, Dr. George Popovici, Matei Voileanu, Lazar Triteanu și Dr. Ioan Stroia, iar dintre asesorii mireni au participat dnii: Parteniu Cosma, Dr. G. Dobrin, Dr. Aurel Novac, Dr. Valeriu Branște, Dr. Lucian Borcea și Nicolae Zigre.

G-soara Cella Delavrancea la Orăștie. »Libertatea« aduce știrea că d-l Dr. Vasile Lucaicu a scris la București, tălmăcind dorința Românilor de pretutindeni dela noi, de-a putea asculta pe distinsa artistă Cella Delavrancea, fiica d-lui Barbu Delavrancea, una dintre gloriile artistice ale Bucureștilor. Se speră, că talentata artistă română va veni la Orăștie pentru a conlucra la concertul de Duminică seara 1/14 Sept. ce va avea loc la Orăștie diu prilejul adunării generale a Asociațiunii.

Industria de artă românească. Afiam din »Drapelul«, că d-l Alex. Iorga, stud. tehn. Viena a ținut sub egida despărțământului »Asociațiunii« în Lugoj în vacanțele de vară a acestui an, al doilea curs propagând aplicarea motivelor naționale în industria de artă (pirogravură, piroplastică, macramă, metaloplastică, țesut, împletit, înodat, stilizat, desemnă etc.)

Domnișoare și copilași de ambele sexe, încă în vârsta de școale populare și medii, au format contingentul de elevi. Și tocmai rezultatele obținute cu acești începători intru toate au dovedit cât de utilă este propaganda d-lui Iorga de o potrivă pentru dezvoltarea gustului național cât și pentru dezvoltarea abilităților artistice. Mica expoziție, care a stat deschisă de câteva zile, a stors admirația celor ce au vi-

zitat-o. Erau lucrări mici, modeste, dar fiecare în felul său un întreg, un succes dragălaș pe terenul aplicării motivelor românești în industria de artă. Cei 18 participanți, din cari majoritatea abia a luat parte 8—10 zile la curs, au expus lucrări, — cu totul 50 obiecte — cari fiecare în felul său au atras luarea aminte a privitorului cu satisfacție.

Inițiativa laudabilă a inimosului student român d-l A. Iorga merită să fie relevată ca o pildă deamă de imitat și de alți tineri români.

Necrolog. Ni se anunță moartea proprietarului Teodor Moga de Felsököher decedat în 2 Septembrie în al 53-lea an al vieții. În mormântarea a avut loc ieri Joi în cimitirul din Zau. Il deplâng: Ales. Moga n. Șandru de Vist ca soție. Basli, Ella ca fi. Dr. George Moga medic colonel ca frate și soția: Alexandrina Baron Pop cu fca Stella și numeroase alte rudeni.

Un nou succes în aviație. Pe câmpul de aviație dela Ivvisy (Franța) pilotul Pegaud a executat în săptămâna aceasta un sbor senzațional, cu un nou aparat »Bleriot«.

În timpul din urmă constructorul Bleriot lucra la un aparat care cu motorul stins să se poată menține în aer, în ori ce pozițiune ar fi.

Luni s-a făcut în prezența lui Bleriot și a altor persoane prima încercare cu noul aparat, care a reușit pe deplin. Pegaud s-a ridicat repede până la înălțimea de o mie metri, a stins apoi motorul scoborându-se până la 300 de metri, a făcut un viraj îndrăzneț și a întors aparatul cu aterisajul în sus. În poziția aceasta a plutit pe o distanță de 400 metri în linie orizontală; pe urmă a virat din nou și a readus aparatul în pozițiune normală.

În ziua următoare aviatorul Pegaud și-a reincept experiențele la aerodromul din Buc. Aviatorul părăsind pământul s'a urcat repede, apoi și-a pus aparatul vertical cu coada în sus și s'a scoborat astfel cu o iuteală amețitoare până la 500 de metri de sol. Pegaud a descris apoi un »S« gigantic, întors cu roatele aparatului în sus. Aviatorul a străbătut astfel cu aparatul răsturnat cam 500 de metri în 30 de secunde, apoi a reluat pozițiunea normală și a aterizat în mijlocul ovașunilor entuziaște ale mulțimei care l'a dus în triumf.

Podul dela Zimnicea, unul din podurile construite din pontoane pentru trecerea armatei române în Bulgaria, a fost descompus Marți de cătră pontonierii din Brăila. Se știe, că acest pod, peste Dunăre, lega Zimnicea cu Șistovul. Operațiunea desfacerii podului a început la orele 6 dimineața și s'a terminat la 2 ore și jumătate după prânz. Școlice și materialul, ce forma podul, au fost îmbarcate pentru a fi duse la Brăila. E de remarcă, că demontarea podului s'a făcut într-un interval atât de scurt, deși necesitățile nu o cereau. Aceasta e încă o dovadă de repezițiunea — admirată de întreaga Europa — cu care lucrează armata română.

Din Timișoara ni se scrie: Educației neamului întruniți în Timișoara la 9 ale lunii corente în adunare generală, au făcut un parastas intru veșnica odihnă și amintire a binefăcătorilor neamului: Dr. Iosif Gal, Dr. P. Tegele, Ștefan Antonescu și Dr. Traian Puticiu. Marelui mecenat Emanuil Ungurean i s'a dat un Album cu o dedicație.

Reuniunea română de cântări din Bistrița, din prilejul vizitei episcopului Hossu, ce o va face la toamnă, va reprezenta »Șezătoarea«, frumoasa iconă populară de T. Brediceanu. Repetițiile urmează cu animație și interes. — Cor.

Rugare. George Hurubeanu Halmagyi, fost cantor și învățător, trecând de trei ori prin operații grele, a devenit cu totul neputincios de a munci, și fiind lipsit de mijloace, roagă sprijinul oamenilor de bine. Ajutoarele eventuale să se trimită numitului la Marosvásárhely.

Un incendiu uriaș s'a declarat alături după prânz la depourile societății Pritgewather, din Manchester (Anglia) unde erau înmagazinate mari cantități de olei, unt, slănină și peste 250 baturi de lână. Marea de flacări a strâns întreaga populația orașului la locul primejdiei. În Manchester nu s'a mai pominit un incendiu atât de mare. Pagubele ceuzate de foc se urcă la 250.000 funți șterlingi.

Au înflorit merii și perii. Se anunță din Oradea-mare, că în grădina preotului din Tenkegörbe au înflo-

rit zilele acestea mai mulți meri și peri, fapt care a stărnit curiozitatea tuturor sătenilor. O multime de curioși vizitează grădina împodobită cu această rară frumsețe de toamnă, așa că părintele s'a văzut silit să cheme câțiva poliști, cari să-i scutească grădina de eventualele pagube ce le-ar cauza lumea de curioși.

Urania-Kino. Sămbătă și Duminică în 6 și 7 Septembrie la 1/4, 6 și 8 oare. Intimități din viața broaștelor frumoase (După natură). »Tânăra Indiană« (Dramă americană.) »Liga neagră« (Mare șlager detectiv.) »Lucrarea de școală intreruptă«. Executat fără vîna. (Mare dramă justițiară.) Lehman și Țiganca. (Mare șlager umoristic.)

Din Făgăraș.

Drept răspuns la cele scrise de d-l deputat Șerban sub rubrica »Din Public« în Nrii 169 și 170 al ziarului nostru, dl protop. Borzea ne trimite un »malđâr« de manuscrise, pe cari trebuia să bănuiască dela început, că nu le putem publica. Ziarul nostru nu poate fi aceea ce crede dănsul și alții »eiusdem farinae«: un organ, în care să curgă libere toate investițele izvorâte din neșecatul izvor al patimelor personale.

În aceste vremuri, când ziarul nostru e reclamat de alte evenimente importante, când el e arma neamului întreg, nu ne putem opri la micile animozități ale oamenilor din provincie, cari nu știu decât să se certe în loc să se pătrundă de ideile mari, cari ar trebui să frământă întreaga ființa neamului nostru.

Din tot scrisul-volum al d-lui Borzea nu ne-am ales decât cu o comunicare reală: nu dănsul e autorul »correspondenței«, aparută în »Olteanul«. Celelalte le cam știm și noi. Nu e însă timpul azi ca să ne ocupăm de ele și nu în tonul și stilul d-lui protopop se discută astfel de chestiuni. Admițând un astfel de stil sub marca răspunderii noastre, ar însemna să ne batem joc de ziarul pe care-l facem.

Dacă la stăruințele dese ale altora am admis vre-odată publicații, cari nu coincid cu maiestatea ziarului, în care au apărut, asta nu însemnează că să stăruim în această greșală.

Eri am primit o nouă scrisoare dela d-l deputat Șerban, în care dănsul ne comunică, că comitetul despărțământului Asociațiunii din Făgăraș și-a dat abdicerea și că s'a cerut dela Comitetul central ca acesta să esmită un membru din sânul său, care să convoace adunarea generală a despărțământului pentru a se face alegerea noului comitet.

Pentru Dzeul Atăta anarhie parcă n'am mai pomenit. În țara Făgărașului, unde cât vezi cu ochii sunt numai Români și unde acești Români ar trebui să și impună, întemeiați pe încrederea ce li-o dă forța masei bine încheiate — voința lor unitară și să reducă la tăcere pe mici pași cari grasează în acea țară — constatăm atăta lipsă de energie și de devotament, pentru cauzele publice. Nici-un sentiment de solidaritate, nici-un respect față de disciplina, atât de necesară pentru a desăvârși acte mari și folositoare.

Maiestatea sa patima împedecă până și acțiunea noastră culturală. Căci ce vreți mai straniu decât ca din cauza unui om cu ambiții urâte, un despărțământ al Astei să nu-și țină adunarea generală obicinuită?!

Așteptăm D-nilor alte corespondențe. Comunicări înălțătoare de neam, din cari să cetim despre disciplina, despre organizația și munca D-Voastră desinteresată.

Pe acestea le vom publica în întregime.

POSTA REDACȚIUNII.

Clerie Sibiu. Articolul este cam confus și conține și unele neexactități. Scrie din nou și înceară să fi mai lămurit, mai scurt și mai concis. De articoli luugi ni groază.

ULTIME ȘTIRI.

Atena, 5 Sept. Aici domnește mare agitație din cauză, că Turcii au înaintat până la granița de sud a Traciei amenințând să ocupe și teritoriile cucerite de Greci. Demobilizarea trupelor grecești a fost intreruptă.

Proprietar: **Tip. A. Mureșianu: Branisco & Comp**
Redactor responsabil: **Ioan Brodea.**

Vă rugăm să priviți vitrinele la
LANG, ROSENTHAL & PALMHERT

Târgul boilor Nr. 1. BRAȘOV, Strada porții Nr. 4. (26-50)

Hotel și Cafenea „METROPOL”.

Am onoarea a aduce la cunoștința On. public din Brașov și jur, și On. oaspeți din România că am luat în antreprisă:

Hotelul și cafenea „Metropol”

Brașov, Strada Neagră Nr. 2.

renovat și aranjat cu tot confortul necesar. 20 camere. Rog cu toată căldura Onor. Domni și Dame din România a cerceta Hotelul în sezonul de vară. Asigurând pe Onor. vizitatori de un serviciu prompt și cu atențiune, sper că voi fi sprijinit în noua mea întreprindere cu deosebite din partea On. public românească.

Cu toată stima

Iancu Acseente.

28-36

Magazinul D. BERBECAR.

Brașov, Strada Hirscher 7. Telefon 487.

Au sosit: Toate noutățile în stofe de Rochi și bluze pentru vară. Trusouri complete pentru mirese și gineri.

Rochi se confecționează după măsură.

30-30

Atelier dentist special I. de Viena.

CAROL BERNWIESE R

Atelier dentistic, Specialist în Coroane și poduri de aur etc.

Orarele pe zi de la 9-12 și 3-6 ore.

Duminica și sâmbătoarea de la 9-12 ore a. m.

BRAȘOV, Strada Castelului 46. | Lângă Hotel Continental.

11-50

Moderne Solide Canapele, mese de birou,

aranjamente odăi de dormit, lucrute perfect din lemn de stejar, și alt material modern vinde cu prețurile fabricii

DELTA

Întreprindere de industrie din lemn, atelier de tâmplărie în Brașov. Strada Fântâni 52 a) Colțul stradei Erzsébet, stațiune de tramvai.

Tot acolo se primesc și comande. 18-52

COVOAE LINOLEUM PEDELE

Fânzături, albituri de pat, se pot cumpăra cu prețul cel mai convenabil, în alegere mare, prețurile cele mai ieftine la

TELLMANN & SPEIL
Târgul Grâului N. 8.

Îngrijim și așezarea de Linoleum cu lucrători experți. Lucrările de Linoleum în Hotel Coroana sunt executate de firma de sus.

Banca Națională a României.

Situațiune sumară

1912		1913	
18 August		10 August	17 August
Activ:			
215,241,324	153,283,524 (stoc.) aur . 155,390,761	212,197,989	212,058,761
371,657	61,958,000 (met.) (trate c. aur 56,668,000)	1,671,845	1,625,052
218,623,664	Argint și diverse monede	192,376,344	188,536,891
18,234,377	Portofoliu Român și străin	48,383,894	50,184,750
13,273,740	7,810,300 (Impr. pe et. pub.) 29,389,600	12,802,059	12,802,059
11,999,854	10,424,077 (Inclori) 20,795,150	11,999,757	11,999,757
17,443,877	Imprumutul Statului (fără dobândă)	17,129,877	17,129,877
4,189,521	Efectele capital. social	4,104,781	4,104,781
6,231,669	Efectele fondului de rezervă	6,456,405	6,457,260
820,785	Efect. fond. de amort. imob. m. și maș.	965,664	965,664
317,367	Imobile	515,861	665,566
115,354,475	Mobilier și mașini de imprimerie	146,217,492	147,350,942
67,601,177	Cheltueli de Administrațiune	151,941,014	151,786,187
41,649,010	Efecte și alte valori de păstrare	38,133,787	37,844,719
7,484,114	Efecte în gaj și în păstrare provizorie	16,581,260	16,452,749
3,241,057	Conturi curente	3,925,010	4,354,536
	Conturi de valori		
	Conturi diverse		
743,431,180		865,707,989	864,319,551
Pasiv:			
12,000,000	Capital	12,000,000	12,000,000
32,456,931	Fond de rezervă	34,608,632	34,608,632
4,334,186	Fond. amort. imob. mob. și mașini	5,151,834	5,151,834
482,675,610	Billete de bancă în circulațiune	441,357,130	436,309,430
3,035,011	Profit și Pierdere	3,646,903	3,646,903
968,528	Dobânzi și beneficii diverse	1,486,193	1,727,473
6,056,483	Conturi curente și recep. la vedere	46,750,594	49,525,035
182,955,652	Efecte și alte valori de restituit	228,158,506	299,137,129
18,095,067	Conturi diverse	22,548,347	22,213,065
742,077,468		865,707,989	864,319,551
	Taxa: Scont 6%, Dobânda 6%.		

PFAFF
Mașini de cusut

UNDERWOOD, mașini de scris, ROATE ARMATE „KOSMOS” roate pentru popor din fabrica de arme Steyr.

OTTO WETZEL,

Brașov, Strada Mihael Weiss Nr. 30.

Atelier de reparaturi pentru mașini de cusut de toate sistemele, mașini de scris și biciclete. 41-52

Sanatoriul Dr. Depner

Institut particular modern, pentru chirurgie și boale femești.
Strada Hirscher Nr. 15. a.

Amănunte dă medicul șef:

Telefon 507. **Dr. Wilhelm Depner.**

De vânzare

Un Câine rasă curată englezească „FOX-PERIER” foarte bine dresat.

Adresa: Székely, Strada Pietrișelor Nr. 5.

2-3.

Avem onoarea să aduce la cunoștința On. public că am luat asupra-ne

„CRISTAL”

spălătoria cu abur și vom continua cu același nume. Spălătoria noastră cu abur se află în Str. Sf. Ioan Nr. 14. unde se primește rufăria.

Ne vom da toată silința a mulțumii cliențela noastră cu serviciu punctual și solid.

Katharina Schneider & Schmidts,
Proprietarii spălătoriei cu abur „Cristal”.

Abonamente la „Gazeta Transilvaniei”,

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunare
Administr. „Gazetei Transilvaniei”.

„ARIEȘANA”, institut de credit și economii, societate pe acțiuni în Turda.

AVIZ.

Demnii acționari proprietari ai certificatelor interinali, Numeri 5, 58, 59, 103, 105, 132, 133, 150, 156, 177, 181, 197-8, 203, 211, 221, 229, 230, 231, 232, 234 sunt recercați să și acite restul pentru că la din contră după zilele de la această publicare vor purcede conform § 11 din statutul societății.

1-3

Direcțiunea.

LUDOVICA SOOS

frizărie de teatru! . . .

— Primum atelier de frizat pentru dame —
Str. Hirscher 5. viz-à-viz de Redomi.

Impletituri de păr, bucle, asortiment mare de păr. Frizuri pentru bal, spălat de cap cu aparat modern de uscat, masaje de cap, braț, maniere, îngrijirea părului cu sistem american, vopsire de păr. etc. Tot felul de lucrări de păr se face în execuția cea mai frumoasă.

Se cumpără păr căzut

Wilhelm Csallner

turtar.
BRAȘOV, Strada Lungă Nr. 3.
Produce cele mai bune și fine turte dulci cu dărușuri, migdale, pipă și turtă de Nürnberg.

Pentru restaurante cele mai fine prăjituri desert.
Tot acolo se capătă Met de miere foarte și cu efect vindecător.
Pentru oameni recunoscuta turtă dulce a lui Csallner.
37-52 Vanzătorilor se dă rabat.

Stofe de modă

la fel cu cele englezești și franțuzești, producție proprie, recomandă

Fabrica de Postav din Brașov

WILHELM TELLMANN & COMP.

Magazin de vânzare.
strada Hirscher no. 16.

Se află circa de 500 mostre resturi.
16-50